

DEMOGRAFICKÁ PRIEPASŤ - KRÍZA RODINY

27.05. 2025

Článok predstavuje problematiku slovenskej demografickej krízy na pozadí svetových trendov. Rovnako tiež komentuje a predstavuje naše názory na dôvody nízkej pôrodnosti z viacerých uhlov pohľadu najmä ekonomických a kultúrno-sociálnych.

NEGATÍVNA ŠTATISTIKA

To, že na Slovensku klesá pôrodnosť je pre väčšinu Slovákov pomerne známym faktom. Za posledné roky však už klesá aj počet obyvateľov a to aj napriek pozitívnej migrácii. Nízka pôrodnosť je však prirodzeným štatistickým trendom pre rozvinuté krajiny. V zásade je dokázaná priama štatistická negatívna korelácia medzi úrovňou vzdelanosti ženského obyvateľstva krajiny a pôrodnosti (vyššia úroveň vzdelania = nižšia pôrodnosť). Vysoká úroveň vzdelanosti je typickou pre tzv. rozvinuté krajiny, kde je aj pôrodnosť nízka.

V agrárnych spoločnostiach, kde sa väčšina obyvateľov uplatňuje v poľnohospodárstve, ktorou sme pred zhruba 100 rokmi boli aj my, je hlavné miesto ženy domácnosť, pracuje s mužom na poli a venuje sa domácim prácam. V takejto rodine je každé dieťa časom schopné priložiť ruku k spoločnému dielu. V minulosti v agrárnych spoločnostiach bola aj vysoká miera detskej úmrtnosti, ktorá sa v zásade v rozvinutých krajinách minimalizovala a v rozvíjajúcich sa krajinách sa vďaka humanitárnej pomoci z vonku aktívne znižuje. Znižujúca sa detská úmrtnosť a rastúci priemerný vek v rozvinutých krajinách sú jedny z hlavných dôvodov rapídneho rastu populácie v niektorých krajinách. No už po celom svete sledujeme trend klesajúcej pôrodnosti, možno ešte okrem zopár krajín Afriky.

Pre zachovanie počtu obyvateľov krajiny za normálnych okolností je potrebná úhrnná miera plodnosti, teda počet narodených detí na ženu minimálne štatisticky 1,5 dieťaťa. Na Slovensku tento údaj predstavoval v roku 2023 priemerne 1,49 dieťaťa na ženu.

Podľa Štatistického úradu za rok 2024 klesol počet obyvateľov na Slovensku o 5200 ľudí, kedy sa narodilo 46241 a zomrelo 53876 obyvateľov (rozdiel vrátane migrácie). Hoci rast emigrácie stúpa, rastie aj počet imigrantov na Slovensku a celkovo máme dlhodobu pozitívnu mieru migrácie (viac prisťahovalcov ako odsťahovalcov), napriek tomuto faktu celkový počet obyvateľov klesá.

PRÍČINY NEGATÍVNEHO VÝVOJA

Ako bolo uvedené vyššie, Slovensko sa vyvíja podľa štatistických trendov rozvinutých krajín, kde spoločnosť prešla od agrárnej k industriálnej a momentálne je v štádiu prechodu k postindustriálnej etape vývoja. Ženy majú vysokú mieru vzdelanosti a sú vedené k zameraniu sa na kariéru. Tieto trendy existujú už aj v Číne, ktorá v minulosti zaviedla politiku jedného dieťaťa, aby tým znížila rapidný rast obyvateľstva. Keď však Čína túto politiku zrušila, nakoľko jej dlhodobý výrazne poklesla pôrodnosť a obyvateľstvo začalo starnúť, čo vytvára nové výzvy do budúcnosti, tak sa pôrodnosť v Číne nevrátila na pôvodné úrovne, nakoľko sa životná úroveň v Číne medzičasom zdvihla a tým prešla na demografické trendy rozvinutých krajín. Tento trend sa začal pomaly prejavovať aj v Indii a v mnohých iných krajinách prechodného štádia vývoja.

Hlavným problémom však nie je vzdelanosť žien a ich aktívna účasť na vývoji spoločnosti ale naša mentalita, ktorá je pohltená konzumným materialistickým spôsobom života, kde je dieťa vnímané ako veľký časový aj finančný náklad. Dnešné mladé generácie si chcú užívať, cestovať, kupovať si veci, budovať kariéru a založenie rodiny sa odkladá, ak toto želanie u nich úplne neabsentuje. Je to náš egoizmus, individualizmus, absencia myslenia za hranicami svojho ja, preto si mnohé páry tento problém často kompenzujú zadovážením si domácich miláčikov, ktorí sú náhradou detí.

Obrázok modernej mladej rodiny v Európe (zdroj: Pexels)

Napriek vysokej úrovni života mnohých moslimských krajín na Blízkom východe, miera pôrodnosti zostáva naďalej relatívne vysoká, lebo napriek rastúcej životnej úrovni sa darí zabrániť úplnému vytrateniu tradičných moslimských hodnôt.

Kresťanské rodinné hodnoty v Európe však prechádzajú do úzadia nehovoriac o tom, že ekonomická situácia na Slovensku je pre založenie rodiny veľmi nepriaznivá. Slovensko má skoro najvyššie ceny v EÚ v prepočte na kúpnu silu priemernej mzdy. Slovensko tiež trpí syndrómom predražených nehnuteľností, nakoľko štát bytovú politiku od pádu komunistickej vlády absolútne nerieši. K tomuto problému prispieva aj fakt prítomnosti náročných noriem EÚ, kedy sa pre splnenie všetkých očakávaní od stavby jej cena mimoriadne navyšuje z dôvodu potreby kvalitých materiálov, izolácie a jej tepelných vlastností. V rozvojových krajinách preto stavba rodinného domu vychádza podstatne lacnejšie. Tieto faktory len prispievajú k faktu, že je dieťa mladými vnímané ako veľká finančná záťaž a boja sa potenciálnej neschopnosti zabezpečenia mu dobrej budúcnosti z dôvodu vysokých hypoték a svetovej a pracovnej nestability.

Pre vyššie uvedené dôvody rodina ako základná zložka spoločnosti globálne slabne. Po vojnách v Európe vtedajšie generácie vytvorili stabilný mierový systém a vybudovali materiálny blahobyť, ktorý sa teraz rúca a ľudia sú príliš spohodlnení, aby túto krízu efektívne systémovo riešili.